

Sygn. akt I ACa 1005/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 26 kwietnia 2016 r.

Sąd Apelacyjny w Katowicach I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący :	SSA Piotr Wójtowicz
Sędziowie :	SA Lucyna Świdorska-Pilis (spr.) SA (del.) Tomasz Tatarczyk

po rozpoznaniu w dniu 26 kwietnia 2016 r. w Katowicach

na posiedzeniu niejawnym

sprawy z powództwa B. S., K. D., J. B., E. B., M. S. i K. S. przeciwko Spółce (...) Spółce Akcyjnej w B.

jako następcy prawnemu (...) Spółki Akcyjnej w K.

oraz z powództwa A. S.

przeciwko Spółce (...) Spółce Akcyjnej w B.

jako następcy prawnemu (...) Spółki Akcyjnej w K.

o naprawienie szkody górniczej

na skutek apelacji (...) Spółki Akcyjnej w K.

od wyroku Sądu Okręgowego w Katowicach

z dnia 18 czerwca 2015 r., sygn. akt II C 126/14

1) w sprawie z powództwa B. S., K. D., J. B., E. B., M. S. i K. S., znosząc postępowanie w zakresie rozpraw z dnia 19 maja 2015 roku i 11 czerwca 2015 roku, uchyla zaskarżony wyrok w punktach 1. 2. 3. 4. 5. i 7. i w tym zakresie przekazuje sprawę Sądowi Okręgowemu w Katowicach do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania odwoławczego;

2) w sprawie z powództwa A. Ś., znosząc postępowanie w zakresie rozpraw z dnia 19 maja 2015 roku i 11 czerwca 2015 roku, uchyla zaskarżony wyrok w punkcie 1. i w tym zakresie przekazuje sprawę Sądowi Okręgowemu w Katowicach do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania odwoławczego.

SSO Tomasz Tatarczyk SSA Piotr Wójtowicz SSA Lucyna Świdorska-Pilis

UZASADNIENIE

Powodowie B. S., K. D., J. B., E. B., M. S., K. S. domagali się naprawienia przez pozwaną (...) SA z siedzibą w K. szkody górniczej. Po ostatecznym sprecyzowaniu żądań powodowie wnosili o zasądzenie na rzecz B. S. kwoty 303 941,83 zł z ustawowymi odsetkami od dnia wniesienia pozwu, na rzecz K. D. kwoty 303 788,42 zł z ustawowymi odsetkami od dnia wniesienia pozwu, na rzecz J. B. oraz E. B. kwoty 312 255,13 zł z ustawowymi odsetkami od dnia wniesienia pozwu, na rzecz M. S. kwoty 295 248,13 zł z ustawowymi odsetkami od dnia wniesienia pozwu oraz na rzecz K. S. kwoty 294 708,13 zł z ustawowymi odsetkami od dnia wniesienia pozwu, a w przypadku uznania, iż nie zachodzą przesłanki do zasądzenia odszkodowania zobowiązanie pozwanej do przywrócenia nieruchomości do stanu poprzedniego. Żądane kwoty pieniężne obejmują wartości rynkowe nieruchomości lokalowych powodów oraz koszt rozbiórki obiektu.

Powódka A. Ś., której sprawę połączono do łącznego prowadzenia i rozstrzygnięcia, w pozwie skierowanym przeciwko (...) SA w K., po ostatecznym sprecyzowaniu żądania wnosila o zasądzenie kwoty 224 987 zł z odsetkami ustawowymi od dnia doręczenia pozwu oraz o zasądzenie kosztów procesu.

Pozwana (...) Spółka Akcyjna w K. wnosila o oddalenie powództwa i zasądzenie kosztów zastępstwa procesowego. W uzasadnieniu swego stanowiska, zarzuciła brak legitymacji czynnej po stronie powodów, a z ostrożności procesowej kwestionowała też wysokość żadanego odszkodowania pieniężnego.

Pismem z dnia 1 czerwca 2015 r. pozwana podała, że aktem notarialnym z dnia 8 maja 2015 r. pozwana (...) SA w K. nieodpłatnie zbyła na rzecz Spółki (...) SA w B. Kopalnię (...), będącą wyodrębnioną jednostką organizacyjną prowadzącą zakład górniczy.

Zaskarżonym wyrokiem z dnia 18 czerwca 2015 r. Sąd Okręgowy w Katowicach zasądził od pozwanej na rzecz B. S. kwotę 258 009 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 11 czerwca 2015 r. oraz kwotę 7 200 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego; zasądził od pozwanej na rzecz K. D. kwotę 250 787 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 11 czerwca 2015 r. oraz kwotę 7 200 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego; zasądził od pozwanej na rzecz powodów J. B. i E. B. solidarnie kwotę 262 789 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 11 czerwca 2015 r. oraz kwotę 7 200 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego pełnomocnika powodów; zasądził od pozwanej na rzecz M. S. kwotę 245 782 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 11 czerwca 2015 r. oraz kwotę 7 200 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego; zasądził od pozwanej na rzecz powoda K. S. kwotę 245 242 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 11 czerwca 2015 r. oraz kwotę 7 200 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego; oddalił powództwa w pozostałym zakresie i nakazał pobrać od pozwanej na rzecz Skarbu Państwa kwotę 69 478,90 zł tytułem kosztów sądowych.

Tym samym wyrokiem w sprawie z powództwa A. Ś. Sąd Okręgowy w Katowicach zasądził od pozwanej na rzecz A. Ś. kwotę 224 987 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 11 czerwca 2015 r. oraz kwotę 7 217 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego i oddalił powództwo w pozostałym zakresie.

W uzasadnieniu Sąd pierwszej instancji wskazał, że oparł się na opinii biegłego J. K., który podał, że iż istnieją przeszkody natury formalnej w restytucji naturalnej albowiem naprawa budynku wiązać się będzie ze zmniejszeniem powierzchni użytkowej lokali, których właścicielami są zarówno osoby będące stroną procesu jak i osoby nieobjęte procesem. Kolejną przeszkodą jest konieczność rozebrania i wykonania na nowo konstrukcji schodów dla poziomu drugiego piętra. Pociągnie to za sobą brak możliwości korzystania z wszystkich lokali mieszkalnych przez okres co najmniej kilku miesięcy. Roboty te mogą być wykonane wyłącznie w przypadku uzyskania zgody właścicieli lokali, a także wymagać będą zapewnienia im lokali zastępczych. Sąd pierwszej instancji powołał się na treść art. 95 ust. 1 ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. Prawo geologiczne i górnicze (Dz. U. nr 27 poz. 96 ze zm.), stanowiącego że jeżeli nie jest możliwe przywrócenie stanu poprzedniego lub koszty tego przywrócenia rażąco przekraczałyby wielkość poniesionej szkody naprawienie szkody następuje przez zapłatę odszkodowania. Odnosząc się do pisma pozwanej 1 czerwca 2015

r. (dotyczącego sprzedaży KWK (...)), wskazał Sąd pierwszej instancji, że zgodnie z normą art. 192 ust. 3 kpc, z chwilą doręczenia pozwu zbycie w toku sprawy rzeczy lub prawa objętych sporem, nie ma wpływu na dalszy bieg sprawy.

Od powyższego rozstrzygnięcia, w zakresie pkt. 1.-5., 7. i 1. I 2., apelację złożyła pozwana, wnosząc o jego uchylenie i przekazanie sprawy Sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania apelacyjnego. Skarżąca zarzucała naruszenie art. 94 § 1 oraz art. 95 § 1 ustawy Prawo geologiczne i górnicze z dnia 4 lutego 1994 r. poprzez uznanie, że przywrócenie stanu poprzedniego nie jest możliwe i właściwą formą naprawienia szkody jest wypłata na rzecz powodów odszkodowania pieniężnego.

W piśmie z dnia 2 kwietnia 2016 r. pozwana zarzuciła naruszenie art. 8c ust 2 ustawy z dnia 7 września 2007 r. o funkcjonowaniu górnictwa węgla kamiennego (tekst jedn.: Dz. U. z 2015 r., poz. 410) poprzez jego niezastosowanie, skutkiem czego jest przyjęcie, że (...) SA jest zobowiązana do naprawy szkód spowodowanych ruchem zakładu górniczego, jakim jest KWK (...). Nadto pozwana wносиła o wezwanie do udziału w sprawie Spółki (...) SA w B..

W trakcie rozprawy apelacyjnej pełnomocnik pozwanej złożył alternatywny wniosek o zmianę wyroku przez oddalenie powództwa w stosunku po pozwanej (...) SA w K., powołując się na brak jej legitymacji biernej, w związku ze zbyciem KWK (...).

Powodowie wnosili o oddalenie apelacji i zasądzenie kosztów procesu.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja pozwanej winna odnieść skutek, bowiem w sprawie zachodzi nieważność postępowania, związana z pozbawieniem Spółki (...) SA w B. możliwości obrony swoich praw przed Sądem pierwszej instancji.

Na wstępie wskazać należy, że umową z dnia 1 czerwca 2015 r., zawartą między (...) SA w K. a Spółką (...) SA w B. w przedmiocie nieodpłatnego zbycia kopalni (umowa K-912) zawartej na podstawie ustawy z dnia 7 września 2007 r. o funkcjonowaniu górnictwa węgla kamiennego (tekst jedn.: Dz. U. z 2015 r., poz. 410, dalej: ustawa o funkcjonowaniu górnictwa), (...) zbyła na rzecz wskazywanej spółki, której przedmiotem działalności jest prowadzenie likwidacji kopalń w rozumieniu art. 8 ust 1 przywołanej ustawy, kopalnię w rozumieniu art. 2 pkt. 2 przywołanej ustawy – KWK (...), z której działalnością było związane dochodzone przez powodów roszczenia. Jest to w sprawie bezsporne. W § (...) umowy wskazano, że Spółka (...) SA w B. przejmuje zobowiązania z tytułu szkód spowodowanych ruchem zakładu górniczego.

Sąd pierwszej instancji posiadał wiedzę na temat zbycia KWK (...), jednakże fakt ten nie wpłynął na dalsze procedowanie. W tym zakresie Sąd pierwszej instancji powołał się jedynie na treść art. 192 pkt. 2 kpc. Wskazać należy, że powołana norma nie ma zastosowania w sprawie. Przepis ten dotyczy sytuacji zbycia w toku sprawy rzeczy lub prawa objętych sporem. Tymczasem w rozpoznawanej sprawie KWK (...) nie jest przedmiotem sprawy. Przedmiotem sprawy jest szkoda wyrządzona przez ów podmiot, co jest rzeczą całkowicie odmienną. Jest to sytuacja analogiczna do zbycia w toku procesu (rozstrzyganego na podstawie przepisów o czynach niedozwolonych) rzeczy lub zwierzęcia, które wyrządziło szkodę.

Zgodnie z treścią art. 8a ust 1 i 8c ust 2 o funkcjonowaniu górnictwa przedsiębiorstwo górnicze może przed dniem 1 stycznia 2019 r. zbyć nieodpłatnie na rzecz przedsiębiorstwa, o którym mowa w art. 8 ust. 1 (przedsiębiorstwa górniczego, którego podstawowym przedmiotem działalności jest prowadzenie likwidacji kopalni, zabezpieczenie kopalń sąsiednich przed zagrożeniem wodnym, gazowym oraz pożarowym, w trakcie i po zakończeniu likwidacji kopalni, zagospodarowywanie majątku likwidowanej kopalni, zbędny majątku przedsiębiorstwa górniczego, tworzenie nowych miejsc pracy, w szczególności dla pracowników likwidowanej kopalni, wykonuje te czynności z dotacji budżetowej oraz innych źródeł finansowania, jeżeli likwidację tej kopalni rozpoczęto przed dniem 1 stycznia 2019 r.), kopalnię, zakład górniczy lub jego oznaczoną część, prowadzące wydobywanie węgla kamiennego lub roboty górnicze, w celu przeprowadzenia ich likwidacji. Z dniem nabycia mienia, o którym mowa w art. 8a ust. 1, przedsiębiorstwo, o którym mowa w art. 8 ust. 1, przejmuje zobowiązania z tytułu szkód spowodowanych ruchem

zakładu górniczego, w tym szkód powstałych w wyniku reaktywacji starych zrobów. Środki na finansowanie tych zobowiązań pochodzą z dotacji budżetowej.

Analiza przedstawionych norm prowadzi do wniosku, że stanowią one *lex specialis* w stosunku do art. 55⁴ kc stanowiącego o solidarnej odpowiedzialności zbywcy i nabywcy przedsiębiorstwa za zobowiązania związane z prowadzeniem tego przedsiębiorstwa. W przeciwnym bowiem wypadku zbędna byłaby norma o przejęciu zobowiązań z tytułu szkód górniczych (art. 8c ust. 2 ustawy o funkcjonowaniu górnictwa).

Skoro przepis ustawowy – art. 8c ust 2 zdanie pierwsze ustawy o funkcjonowaniu górnictwa – wskazuje na przejęcie zobowiązań z tytułu szkód spowodowanych ruchem zakładu górniczego przez przedsiębiorstwo, o którym mowa w art. 8 ust 1 tejże ustawy, to można stwierdzić, że następstwo to ma charakter ogólnej sukcesji procesowej i podmiot przejmujący zobowiązania, jako ogólny następca procesowy, wstępuje do procesu i nie wymaga to zgody strony przeciwnej. W związku z tym, po nieodpłatnym zbyciu w dniu 8 maja 2015 r. przez (...) SA w K. na rzecz Spółki (...) SA w B. Kopalni (...), Spółka (...) SA winna wstąpić do procesu jako ogólny sukcesor prawny (...) SA w K. w zakresie szkód spowodowanych ruchem zakładu górniczego, w tym szkód wyrządzonych powodom (tak: wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 24 czerwca 2015 r. V ACa 940/14).

W pokrewnej sytuacji (odnoszącej się do przekazania z mocy art. 5 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 10 maja 1990 r. - przepisy wprowadzające ustawę o samorządzie terytorialnym i ustawę o pracownikach samorządowych -Dz. U. Nr 32, poz. 191 - części mienia państwowego gminie, jako mienia komunalnego) wypowiedział się Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 8 stycznia 1991 r. (III CZP 70/90). W orzeczeniu tym Sąd Najwyższy wskazał, że przekazanie w trybie powołanej ustawy mienia, skutkuje z mocy prawa następstwo procesowe gminy, w sprawie toczącej się w dacie przekazania, a dotyczącej tego mienia. W uzasadnieniu uchwały Sąd Najwyższy odniósł się do przywołanej wyżej normy z art. 192 pkt 3 kpc, podając że wydawać by się mogło, że przekazanie gruntu gminie nie skutkuje z mocy samego prawa następstwa procesowego tej gminy po Skarbie Państwa i że ewentualna zmiana strony mogłaby się odbyć w trybie wymienionego art. 192 pkt 3 kpc. Gdyby zaś taka zmiana nie nastąpiła, to gmina mogłaby wstąpić do procesu jedynie jako interwenient uboczny (art. 76-85 kpc). W ocenie Sądu Najwyższego wnioski takowe nie mogły być zasadne, skoro z ustawy wynika, że prawa i obowiązki dotychczasowych podmiotów mienia państwowego, przekazanego gminom jako mienie komunalne, przechodzą na odpowiadające im jednostki komunalne. Występuje zatem sytuacja podobna, jak przy sukcesji generalnej, o tyle jednak odmienna, że następstwo - w zakresie ogółu praw i obowiązków - odnosi się jedynie do określonego mienia. Sąd Najwyższy podkreślił, że doktrynie i w judykaturze jest przyjęte, że w przypadku sukcesji generalnej, zmiana strony procesowej w sprawie cywilnej następuje z mocy samego prawa.

Przyjmując, że i w niniejszej sprawie mamy do czynienia z sukcesją generalną, to począwszy od dnia 1 czerwca 2015 r. - z mocy samego prawa - stroną pozwaną w niniejszym procesie winna być Spółka (...) SA w B.. Powoduje to przyjęcie, że spółka ta – zakresie rozpraw z dnia 19 maja 2015 r. i 11 czerwca 2015 r. – pozbawiona była możliwości działania przed Sądem pierwszej instancji, co skutkuje nieważnością postępowania.

Przy ponownym rozpoznaniu sprawy przeprowadzi Sąd postępowanie przy udziale Spółki (...) SA w B., jako strony pozwanej.

Przeprowadzi Sąd dopuszczony przez Sąd Apelacyjny dowód z uzupełniającej ustnej opinii biegłego J. K. na okoliczność możliwości dokonania restytucji naturalnej budynku powodów. W sprawie zastosowanie bowiem ma art. 95 ust. 1 uprzednio obowiązującej ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. - Prawo geologiczne i górnicze (Dz. U. nr 27 poz. 96 ze zm.) stanowiący, że tylko wtedy gdy nie jest możliwe przywrócenie stanu poprzedniego lub koszty tego przywrócenia rażąco przekraczałyby wielkość poniesionej szkody, naprawienie szkody następuje przez zapłatę odszkodowania. Podanie przez biegłego z jednej strony, że restytucja naturalna jest możliwa, a z drugiej, że przywrócenie stanu poprzedniego nieruchomości lokalowych stanowiących własność powodów nie jest możliwe „z formalnego punktu widzenia”, wymaga wyjaśnienia i doprecyzowania, zważywszy też i różnicę kosztów restytucji naturalnej w stosunku do wysokości odszkodowań.

Z przedstawionych względów na podstawie art. 386§2 kpc orzeczono jak w sentencji.

O kosztach postępowania apelacyjnego orzeczono po myśli art. 108§2 kpc.

SSO Tomasz Tatarczyk SSA Piotr Wójtowicz SSA Lucyna Świderska-Pilis